

Veterinär! Beakta riskerna med läkemedelsmissbruk

Veterinärer ska vid beslut om läkemedelsbehandling beakta den förskrivna läkemedelspotentialen och fundera på lämpliga sätt att minska riskerna inom hemvården. Det utvidgade urvalet av smärtstillande läkemedel ökar risken för missbruk.

© GettyImages/Shendart

Veterinärens ställning vid förskrivning av läkemedelsbehandling är utmanande, eftersom man utöver vården av patienten även måste beakta riskerna med läkemedelsmissbruk. Med missbruk avses här användning av läkemedel i strid med veterinärens föreskrift på grund av de effekter som preparatet har på det centrala nervsystemet, dvs. i berusningssyfte.

Läkemedel missbrukas inte av djurpatienter, utan risken är förknippad med personer som deltar i vården av djuret och som har missbruksproblem.

Läkarnas metodurval för att förebygga missbruk omfattar bland annat apoteksavtal, elektroniska recept samt möjlighet och yrkesskicklighet att bedöma risken för missbruk av läkemedel hos respektive patient. Veterinärer har färre metoder. I Finland används inget elektroniskt receptsystem för medicinering av djur och apoteksavtalet gäller inte för medicinering av djur. Dessutom träffar veterinären inte nödvändigtvis ens den person som i slutändan ansvarar för att ge läkemedlet till djuret.

Myndigheterna har inte tillgång till exakt information om i vilken mån den läkemedelsbehandling som veterinären ordinerat slutligen når det djur som ordinerats medicineringen och hur stor del som hamnar hos missbrukarna. I Tullens och polisens statistik över beslag finns många läkemedel som

också används inom veterinärmedicinen. Oftast kommer de dock från läkemedel som inte ordinerats till djur. Observationerna betonar dock att de preparat som används i veterinärmedicinen ska hanteras omsorgsfullt och att veterinären ska känna till risken för missbruk.

Gabapentinoider i veterinärmedicin

Numera kan man bättre identifiera djurens smärta och även mäta den noggrannare. Allt svårare kroniska smärttillstånd kan behandlas med kombinationer av olika smärtstillande läkemedel. Det finns också nya behandlingsalternativ för djur till exempel i situationer som orsakar rädsla och ångest.

Inom veterinärmedicinen är en relativt ny läkemedelsgrupp gabapentinoider (gabapentin, pregabalin) som kan användas för att behandla ovan nämnda problem. Gabapentinpreparat avsedda för människor har använts med specialtillstånd för behandling av sällskapsdjur i över tio år, men det första veterinärmedicinska läkemedlet som innehåller pregabalin fick försäljningstillstånd först för ett år sedan. För en del av veterinärkåren är gabapentinoider en helt ny läkemedelsgrupp.

Pregabalin är förknippat med en tydlig risk för missbruk

Utvidgat missbruk av gabapentinoider är en relativt ny fråga inom humanmedicinen. I Finland rapporterades dock om missbruk av pregabalin redan 2007. Efter detta har flera undersökningar publicerats om förekomsten av gabapentinoider vid förgiftningsdödsfall i Finland.

På grund av missbruk har det redan länge framställts önskemål om att effektivera övervakningen av läkemedelsanvändningen av pregabalin. Finland har uttryckt sin avsikt att klassificera pregabalin som narkotika. När samrådsförfarandet med EU:s medlemsstater avslutas hösten 2022 kan ärendet framskrida som en nationell ändring av förordningen. I Sverige och Storbritannien har pregabalin klassificerats som narkotika redan 2018 och 2019.

I och med en eventuell narkotikaklassificering kommer det i fortsättningen att finnas strängare krav på förskrivning, expediering och förvaring av alla pregabalinpreparat.

Var hittar man information om missbrukspotentialen av veterinärmedicinska läkemedel?

Produktresumén för ett veterinärmedicinskt läkemedel innehåller väsentliga uppgifter om korrekt och säker användning av preparatet för den djurart som läkemedlet är avsett för samt anvisningar om användarsäkerhet för den person som doserar och behandlar läkemedlet.

Veterinären måste själv vara aktiv och söka information om hen vill veta missbrukspotentialen av ett nytt veterinärmedicinskt läkemedel.

Syftet med utvärderingen av användarsäkerheten i försäljningstillståndsförfarandet för veterinärmedicinska läkemedel är att förhindra att personer som tilldelar läkemedlet och barn oavsiktligt exponeras för det veterinärmedicinska läkemedlet. Däremot bedöms inte uppsåtlig exponering eller användning som avviker från anvisningarna i produktresumén. Produktresumén innehåller därför ingen information om sådant missbruk som en person som deltar i vården av en patient kan göra sig skyldig till. Veterinären måste själv vara aktiv och söka information om hen vill veta missbrukspotentialen av ett nytt veterinärmedicinskt läkemedel.

Nya aktiva substanser i veterinärmedicinen har ofta använts av människor redan en längre tid. Ett bra sätt att få information om missbrukspotentialen är att bekanta sig med punkt 4.4 "Missbruk, missbruk i berusningssyfte eller beroende" i produktresumén för motsvarande läkemedel för människor.

Alla läkemedelspreparat som innehåller samma aktiva substans och som godkänts för människor och djur jämte produktresuméer hittas i Fimeas läkemedelssöktjänst.

Lång vårdrelation i nyckelposition

I och med att veterinärstationerna har bildat kedjor och veterinärerna specialiserat sig kan flera veterinärer på olika orter delta i vården av en djurpatient under årens lopp. I synnerhet vid besvär som kräver särskild kompetens hänvisas djuret med remiss till en sakkunnig instans för vård. Då uppstår det nödvändigtvis inte ett konfidentiellt förhållande mellan djurets ägare och veterinären som varar hela djurets livslängd.

Även om det skulle finnas en misstanke om missbruk av ett veterinärmedicinskt läkemedel, måste veterinären i början av den nya behandlingsrelationen först koncentrera sig på patientens besvär. Man ska sträva efter att säkerställa diagnosen så långt som möjligt så att responsen på den nya medicineringen kan bedömas på ett observerbart sätt.

Detta är dock inte alltid möjligt. Även i fall som kräver brådskande vård är det viktigt att utreda patientens sjukdomshistoria hos de kolleger som tidigare vårdat djuret. Detta lyckas inte heller alltid om patienten till exempel tidigare har vårdats i ett annat land. Veterinären får dock inte förskriva läkemedel som lämpar sig för missbruk vid den första behandlingen av djuret, om inte ett omedelbart behov av medicinering konstateras.

En lång vårdrelation skulle dock vara nyttig med tanke på förebyggandet av läkemedelsmissbruk. Vissa veterinärstationer erbjuder konceptet "egen veterinär".

Receptlära till hjälp

Ett konkret verktyg för att identifiera missbruk och kanske också förebygga missbruk är regelbunden uppföljning av läkemedelshalten i djurpatientens serum. På så sätt kan man åtminstone i viss mån säkerställa att medicineringen har getts på behörigt sätt. Kommersiella laboratorietjänster för detta ändamål erbjuds dock i ytterst liten utsträckning, om alls.

Om ett elektroniskt receptsystem saknas kan veterinären påverka möjligheterna till missbruk med hjälp av ett veterinärrecept. Genom att iterera recepten kan man förhindra att stora mängder läkemedel tilldelas på en gång. På motsvarande sätt kan läkemedlet överlåtas från kliniken till klienten endast till exempel i en mängd som motsvarar en månads behov åt gången. Dessa metoder är relativt lätta att tillämpa om veterinären identifierar missbrukspotentialen av läkemedelspreparatet som hen har föreskrivit.

Myndigheterna som stöd för veterinären

Veterinären spelar en viktig roll i förebyggandet av missbruk av veterinärmedicinska läkemedel. Det är dock svårt för en enskild veterinär att påverka till exempel förfalskning av pappersrecept. Förfalskade veterinärrecept har utfärdats i flera veterinärers namn. Lyckligtvis håller man redan på att utveckla ett elektroniskt veterinärrecept, men det tar ännu flera år att ta i bruk det.

Det är uppenbart att veterinärarbetet skulle underlättas om det fanns bättre information om missbrukspotentialen av det veterinärmedicinska läkemedlet. Myndigheternas gemensamma mål bör vara att erbjuda veterinärerna sammanställd och lätt tillgänglig information. Om denna information saknas eller är svårtillgänglig lönar det sig att kontakta till exempel myndigheterna med låg tröskel om man behöver hjälp vid misstanke om missbruk.

Även apotekens uppgift är att stöda veterinärerna. Till exempel är det apotekets skyldighet att dela ut förpackningen om veterinären så föreskriver. Bestämmelser om detta finns i Fimeas föreskrift om expediering av läkemedel.

Läs också

[Sic!-artikeln 1/2015: Eläinten lääkkeet voivat päätyä päihdekäyttöön](#) (www.julkari.fi, på finska)

Litteratur

Vuori, E., Ojanperä, I., Launiainen, T. M., Nokua, J., & Ojansivu, R-L. (2012). Myrkytyskuolemien määrä on kääntynyt laskuun. Suomen Lääkärilehti 67;22:1735–1741.

Tita-Maria Muhonen

VML

Veterinär, Fimea

Katja Pihlainen

FD

Överinspektör, Fimea

[LADDA NER ARTIKEL FRÅN JULKARI](#) [SKRIV UT SIDA](#)

Senaste

[Fimeas verksamhet](#) [Läkemedel](#) 16.3.2023

Hur ska man lösa smärtpunkterna i läkemedelsinformationen?

[Fimeas verksamhet](#) [Läkemedel](#) 21.2.2023

Vilka är de verkliga utmaningarna inom läkemedelsförsörjningen?

[Läkemedel](#) [Övervakning](#) 3.1.2023

Hur såg tillgången till läkemedel ut 2022?

[Läkemedel](#) [Övervakning](#) 16.12.2022

Effektiverad tillsyn av pregabalin

[Veterinär](#) 16.9.2022

Nya metoder för att förbättra tillgången till veterinärmedicinska läkemedel

[Veterinär](#) 16.9.2022